

Alfred NOBEL – umiernený nebezpečný dynamit

Trvalá stopa

Švédsky priemyselník a vynálezca je od roku 1901 najslávnejším sponzorom vedy na svete. Podľa jeho poslednej vôle z roku 1895 sa vytvorila nadácia a predpisy pre inštitúcie oprávnené udeľovať ceny z majetkového fondu, ktorý **Alfred Bernhardt Nobel** (21.10. 1833 – 10.12. 1896) po smrti zanechal. Zomrel úplne sám vo svojom paláci v San Rémo. Nemal ženu ani syna. Jeho sláva akoby vstala z mŕtvych.

Do verejnej školy chodil iba jediný rok. Súkromným štúdiom získal kvalitné vzdelanie. Ovládal 5 jazykov, vyznal sa výborne vo fyzike a chémii, mal prehľad o literatúre, histórii i filozofii. Získal 355 patentov, precestoval Ameriku i Európu. Organizačnými schopnosťami, dobrým poznaním ľudí, neúnavnou pracovitosťou zorganizoval nadnárodné priemyslové impérium. Dosiahol obrovské zisky a predsa nezískal priazeň okolitých ľudí. Stal sa najbohatším tulákom Európy.

Pokora sily

Celý život vynikal húževnatosťou, prenikavou inteligenciou, skromnosťou a nenáročnosťou. Nevystupoval na verejnosti, nedával sa fotografovať, nemal vlastného tajomníka. Jeho súkromný život bol skoro plachý. *Nemôžem mať ani rodinu ako každý človek. Nikdy neviem, či budem ešte večer medzi živými.* Bez rodiny, blízkych priateľov, v osamotení citových hnutí a v zápase ideálov aj ilúzií neprehral súboj svedomia vedca a podnikateľa s nárokmi zanieteneho pacifistu. **Alfred Nobel**, chemik a podnikateľ, sa zaoberal výskumom a výrobou

výbušnín. Vynašiel rozbušku, dynamit i bezdymový strelný prach. Prispel k výrobe syntetického kaučuku a umelej kože, zdokonalil systémy diaľkovej signalizácie i poplachových zariadení. Osobne kontroloval vo svojich továrňach riskantnú výrobu. Veril, že reálna hrozba veľmi účinných zbraní zaženie možnosti vojen. Zmýlil sa. Dynamit, ani účinný strelný prach nenahnal politikom a mocipánom strach. **Nobel** odsudzoval barbarský spôsob riešenia konfliktov násilím. Zamýšľal sa nad osudom celého ľudstva. Neprestal zápasiť o riešenie paradoxu vojny a mieru. Uvedomil si zodpovednosť vedcov za stav kľúčových problémov prežitia ľudstva. *Neexistuje na svete nič, čo by sa nedalo zle pochopiť, alebo zneužiť.*

Snažil sa plniť svoje predsavzatie: Je lepšie dať živému umelcovi najesť než mŕtvemu postaviť pomník. Napriek svojej melancholickej a do seba uzavretej povahy, podivínskemu životu bezdomovca a zasneného svetoobčana mal neobvyklú myšlienkovú vytrvalosť a dosiahol duchaplnú múdrosť: *Šíriť poznanie, znamená šíriť blaho.*

Stručný smútok

Niekoľko myšlienok nemôže dôverne priblížiť celý životný zápas tvorivého a nepochopeného ducha, ktorým bol **Alfred Nobel**. Naznačia však to, čo často iba tušíme:

- *Ak by som za rok mal tisíc nápadov a len jediný z nich by sa dal využiť, mohol by som byť úplne spokojný.*
- *Snažím sa objaviť substanciu tak ničivej moci, aby zabránila každej vojne.*
- *Vedci objavujú prostriedky pre ľudské skutky, ale nerozhodujú, či sa použijú na dobré alebo zlé. O tom rozhodujú ľudia. Železo nemôže za to, že do seba vrážate bodáky.*
- *Môj domov je tam, kde pracujem, a ja pracujem vo všetkých kútoch sveta.*
- *Bol som zblúdilec bez kompasu, rozbitý vrak, stroskotanec bez rodiny, bez jediného človeka.*
- *Pôvodne som myslel, že dynamit prinesie svetu uľahčenie práce v lomoch a baniach, ale keď som videl, čo môj vynález urobil vo vojne, hanbím sa ísť medzi slušných ľudí.*

Vytvorenie symbolu

Najnebezpečnejší muž, prezývaný "továrnik smrti", testamentom o svojom majetku vytvoril nadáciu oceňujúcu osoby, ktoré výsledkami svojej činnosti priniesli ľudstvu najväčší úžitok. Pôvodne určené oblasti - fyzika, chémia, fyziológia alebo medicína, literatúra, bratstvo medzi národmi - boli neskôr doplnené ekonómiou. **Nobelove ceny** sa stali najvýznamnejšou poctou za vynikajúce výsledky i celoživotné diela významných osobností.

(dmj)

